

Socialt kapital bland nyanlända barn och ungdomar i Skåne

Peter Gladoić Håkansson

MILSA Working Paper Series 2019:2

MILSA

Abstrakt

Nyanlända barn och ungdomar står inför en mängd utmaningar i sitt nya hemland och tillgången till socialt kapital är en av dem, inte minst då tillgången till socialt kapital visat sig få allt större betydelse för t.ex. möjligheten att få arbete eller bostad. Socialt kapital har även visat sig ha ett samband med individens hälsa. Syftet med denna studie är att undersöka socialt kapital bland nyanlända barn och ungdomar. Studien bygger på data som samlades in med hjälp av en enkät via kommunerna i Skåne våren och sensommaren 2018 (MILSA-enkäten). Som referensgrupp till studiegruppen ”nyanlända” användes Region Skånes Folkhälsoenkät till barn och ungdomar som samlades in 2016. Genom att dela upp detta urval i ”svenskfödda” och ”utrikesfödda” får vi två relevanta grupper att mäta MILSA-enkätens resultat mot.

Resultaten från studien visar att nyanlända barn och ungdomar har lägre tillit till människor i allmänhet (generell tillit) och färre nära vänner (anknytande socialt kapital). Nyanlända barn och ungdomar har även lägre hälsa, men när hänsyn tas till skillnader i socialt kapital, försvinner skillnaderna.

Key words: socialt kapital, hälsa, nyanlända barn och ungdomar, tillit

Inledning

Nyanlända barn och ungdomar står inför en mängd utmaningar i sitt nya hemland. Det gäller inte bara att lära sig språket, få en utbildning, lära sig kulturen och nya normer. De måste dessutom skaffa sig ett socialt nätverk för att i framtiden kunna navigera på arbets- och bostadsmarknaderna (se bl.a. Håkansson & Nilsson, 2018; Hällsten, 2017; Tovatt). Håkansson & Nilsson (2018) menar att betydelsen av nätverk för etablering på arbetsmarknaden har ökat över tid och att det dessutom är särskilt betydelsefullt vid lågkonjunktur. Det finns även forskning som visar att individuell hälsa påverkas av individens tillgång till socialt kapital (se bl.a. Cattell, 2001; Giordano m.fl., 2011; Islam m.fl., 2006; Verhaeghe & Tampubolon, 2012). Syftet med detta paper är således att undersöka de nyanländas sociala kapital. Detta görs med hjälp av enkätdata (MILSA 2.3-enkäten) som samlades in våren och sensommaren 2018 med hjälp av personer i kommunerna. Datan från MILSA 2.3 jämförs med Region Skånes Folkhälsoenkät för barn och ungdomar 2016 som samlades in på ett liknande sätt. Genom att vi har tillgång till data både för vår studiegrupp (nyanlända) och till en referensgrupp (alla ungdomar i Region Skåne), kan vi ställa följande frågor till vårt material:

- På vilket sätt skiljer sig nyanlända barn och ungdomar från svenskfödda barn och ungdomar och från utrikesfödda barn och ungdomar vad gäller socialt kapital?
- På vilket sätt påverkar socialt kapital individens hälsa?
- Ser sambanden mellan socialt kapital och förklaringsvariablerna olika ut mellan de olika ungdomsgrupperna?

Vad är socialt kapital?

Begreppet 'socialt kapital' har kommit att användas inom akademisk forskning i mycket stor omfattning under det senaste decenniet. Upprinnelsen är troligen den amerikanske statsvetaren Robert Putnams böcker *Making Democracy Work* (1993, sv. övers. *Den fungerande demokratin*, 1996) och *Bowling Alone* (2000, sv. övers. *Den ensamme bowlaren*, 2001) där Putnam driver sin tes att gemenskapen i föreningar och liknande sociala sammanhang skapar ett överbyggande socialt kapital vilket i sin tur skapar en generell tillit. Det överbyggande sociala kapitalet karaktäriseras av grupper som är heterogena och som inte känner varandra så väl. Motsatsen är anknytande socialt kapital som består av mer homogena grupper som känner varandra väl (Putnam 2000).¹

Begreppet 'socialt kapital' hade dock använts innan Putnam lanserade det i sina två böcker. James Coleman var tidig med att använda begreppet då han i *Resources for Social Change* (1971) diskuterade olika typer av tillgångar; socialt

¹ I Håkansson (2015) skapas en konceptuell modell i fyra dimensioner av dessa begrepp, vilket gör begreppen mer hanterbara.

kapital, ekonomiskt kapital och humankapital. Senare menade Coleman (1990) att socialt kapital är de resurser som kan finnas i t.ex. familjen eller i andra sociala organisationer, vilket påminner om den definition som Putnam använder. Pierre Bourdieu (2007), däremot, såg på socialt kapital på ett något annorlunda sätt. Hans definition av socialt kapital utgick från hans intresse för att försöka förklara social reproduktion. Enligt Bourdieu är tillgång till socialt kapital, tillsammans med andra former av kapital (t.ex. kulturellt och ekonomiskt kapital) viktigt då en social position ska upprätthållas (Bourdieu 2007; Field 2005).

Det som Bourdieu, Coleman och Putnam dock har gemensamt är att de alla menar alla tre att socialt kapital utgår från relationer, men de har olika fokus vad dessa relationer leder till. Här kommer jag att utgå från Putnams definition av socialt kapital och framförallt hans taxonomi i överbryggande (bridging) (och dess utfall i generell tillit) och anknytande (bonding) socialt kapital. Anknytande och överbryggande socialt kapital kan vara bra för olika saker. Anknytande socialt kapital kan vara bra för att mobilisera solidaritet inom en speciell grupp och skapa reciprocitet. Det kan erbjuda socialt och psykologiskt stöd, vara en slags 'social försäkring' och ge en känsla av tillhörighet och identitet. Överbryggande socialt kapital fungerar däremot bredare och inte lika exkluderande som det anknytande sociala kapitalet kan bli. Överbryggande socialt kapital kan på ett bättre sätt länka ihop tillgångar, grupper och behov. På detta sätt kan överbryggande socialt kapital expandera individens sociala och ekonomiska marknader. Det är även det överbryggande sociala kapitalet som skapar generell tillit. Det är när du möter personer som inte är som du själv, som du lär dig generell tillit, enligt Putnam.²

Det finns en omfattande forskning om ungdomars sociala nätverk och sociala kapital. Ett sådant intresse fanns redan i Chicagoskolans studier av manliga ungdomsgång från 1920-talet till 1940-talet som försökte förstå kriminalitet utifrån ett socialt sammanhang. I dess efterföljd har många forskare studerat ungdomar och ungdomsgrupper i samhällets marginal. Utan att själv använda begreppet har man därmed mest intresserat sig för anknytande kapital (Cohen, 1955; Wolfgang & Ferracuti, 1967). Ett något annat perspektiv handlar om ungdomars socialiseringsprocess och deras väg in i vuxenvärlden; det uppbrott som sker med familjen och de nya relationer som får en viktigare betydelse i frigörelseprocessen. Detta perspektiv ser ungdomars formering av sitt sociala kapital som en komponent och en konsekvens av ungdomens ökande behov av självständighet (Holland, 2007; Tomson & Holland, 2004; Weller, 2007). För nyanlända ungdomar blir denna process något av en kritisk punkt. Det faktum att ungdomarna befinner sig i en brytningstid, gör att tillgången till anknytande socialt kapital blir än viktigare.

² Det finns en mycket omfattande forskningslitteratur som diskuterar detta, se bl.a. Rothstein 2003; Sobel 2002; Stolle 2001; Uslaner 2002.

Generell tillit mellan människor

Ett flertal studier har visat att hög generell tillit mellan människor i ett land har flera positiva effekter, inte minst på demokrati och ekonomisk aktivitet (se bl.a. Knack & Keefer, 1997; Rothstein, 2003). Generell tillit ingår i Putnams definition av socialt kapital. Enligt Putnam kan tillit skapas genom medborgerligt engagemang i t.ex. föreningslivet eller andra överbryggande nätverk. Putnam (1993) anger fyra skäl till att nätverk (och annan samverkan) har effekt på generell tillit:

1. Nätverk ökar kostnaden för svekfullt beteende, eftersom det kommer att leda till dåligt rykte.
2. Nätverk understödjer kommunikation och förbättrar informationsflödet om trovärdiga individer.
3. Nätverk fostrar reciprocitet.
4. Nätverk förkroppsligar historiska framgångar vad gäller samarbete.

(1) I en renodlad neoklassisk värld där var och en maximerar sin egen nytta enligt Adam Smiths idé om "Homo Economicus" finns inte ärlighet. I en "Homo Economicus-värld" kommer människor att agera för att maximera sin egen nytta och inkomst, vilket skulle kunna innebära att säga en sak och göra något annat, om det skulle gagna den individuella nyttan. Hur kan det då komma sig att ärlighet trots allt existerar? Enligt ny institutionell ekonomisk teori beror det på att detta svekfulla beteende har en kostnad; antingen i form av en effektiv lagstiftning som bestraffar den svekfulle eller i form av dåligt rykte som förhindrar individen att göra dessa svekfulla affärer (North 1993; Williamson 2000).

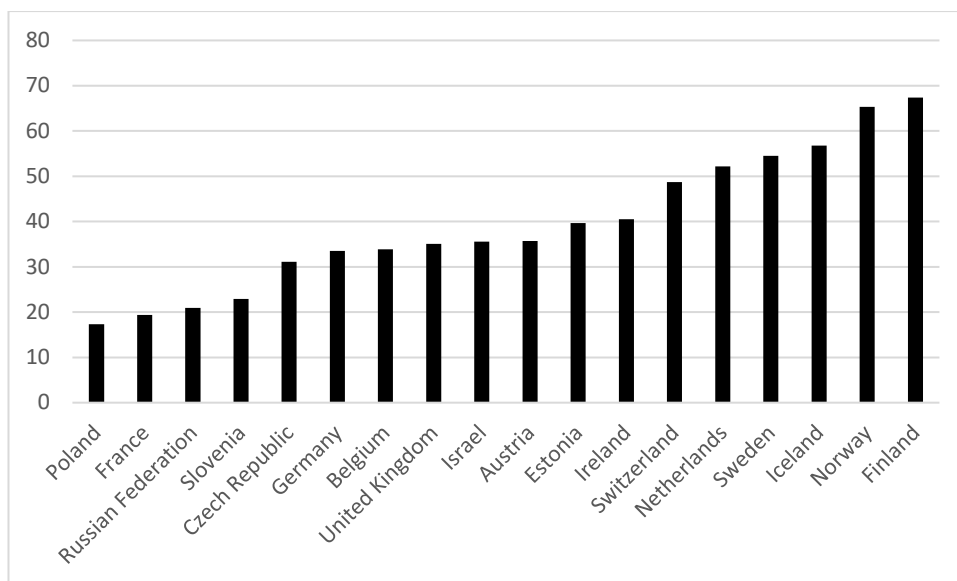
(2) Ett nätverk understödjer kommunikationen om både svekfulla och trovärdiga individer. En person som investerat tid och pengar i ett nätverk och de kontakter som nätverk innebär vill inte gärna se denna investering bortkastad. Denna förlorade investering skulle kunna ses som en kostnad och dåligt rykte skulle därför kunna ses som en kostnad.

(3) Nätverk och mellanmänsklig kontakt i sig ökar vår reciprocitet. När vi känner varandra – när vi får ett ansikte och en människa bakom en schablonbild – ökar möjligheten till reciprocitet. (4) Det faktum att nätverk eller föreningar faktiskt existerar vittnar om att samarbete åtminstone tidigare fungerat. Människor har åtminstone tidigare litet så pass mycket på varandra att de tillsammans kunnat bygga en organisation.

Generell tillit i Sverige

Det finns en omfattande forskning om tillit i Sverige (Rothstein 2003; Wallman Lundåsen & Trädgårdh 2015), och i de nordiska länderna (Larsen

2013; Andreasson 2017). De nordiska länderna sticker ut i alla studier om tillit (Andreasson 2017). Figur 1 visar generell tillit i alla de länder som deltog i European Social Survey (ESS) år 2016. Respondenterna fick gradera påståendet ”Man kan lita på de flesta människor eller man kan inte vara tillräckligt försiktig”, där ”man kan inte vara tillräckligt försiktig” fick 0 och ”man kan lita på de flesta människor” fick 10. Vi har summerat 7–10 i en grupp vi kallar ’höglitare’.³ Som figur 3 visar är de nordiska länderna i en nivå för sig själv. Endast Schweiz och Nederländerna ligger nära (men fortfarande bakom).

Figur 3: andelen ’höglitare’ i ESS-länder, dvs. andel av respondenterna i resp. land graderade 7–10 ”Man kan lita på de flesta människor eller man kan inte vara tillräckligt försiktig”, 0= ”man kan inte vara tillräckligt försiktig”, 10= ”man kan lita på de flesta människor”. År: 2016. Källa: European Social Survey (ESS) 2016.

Det finns ett flertal studier som uppmärksammat det faktum att generell tillit är hög i de nordiska länderna (se till exempel Håkansson & Hargreaves 2004; Rothstein 2003). Enligt ESS-data har den generella tilliten legat på en stabil nivå under de senaste 15 åren (mellan 50–55 procent av befolkningen är ”höglitare”). Det skulle således inte vara särskilt märkligt om personer som invandrat till Sverige från länder med lägre generell tillit, hade lägre tillit än infödda svenskar. Det finns en del studier av utrikes föddas tillit i förhållande till svenskföddas. Sören Holmberg och Bo Rothstein (2015) visar att utrikesföddas (utanför Norden) tillit ligger på ca. 40–45 procent under perioden 1996–2014. Under samma period ligger svenskföddas tillit på ca 55–60 procent. Dock menar författarna att denna lägre tillit inte ska ses som ett utfall av kultur. Danska studier visar att invandrare från ”låglitärländer” tenderar att öka sin sociala tillit efter ett antal år i Danmark. Ökningen beror på hur de uppfattar kvalitén i de offentliga institutionerna. Ju mer de uppfattar att institutioner som polisen, rättsväsendet och den offentliga förvaltningen

³ Detta är även den indelning som Bo Rothstein föreslagit, se Rothstein 1997.

behandlar invandrare och etniska danskar jämbördigt, desto högre blir deras tillit till andra människor (Nannestad m.fl. 2014). Detta betyder att tillit till andra människor till hög grad bestäms av kvalitén i samhällets institutioner och således kan ändras när förutsättningarna ändras.

Socialt kapital och hälsa

Det finns en omfattande forskning om sambandet mellan socialt kapital och hälsa (se t.ex. Cattell, 2001; Giordano m.fl., 2011; Islam m.fl., 2006; Verhaeghe & Tampubolon, 2012). Ett genomgående resultat från dessa studier är att det finns ett tydligt samband mellan hälsa och socialt kapital på en individuell nivå. Däremot är det mer tveksamt om det finns samband mellan socialt kapital på en samhällelig (kontextuell) nivå. Cattell (2001) menar att för individen kan deltagande i föreningar och organisationer ha många positiva effekter, som t.ex. förstärkt självkänsla, en känsla av prestation och kontroll, men även hopp och optimism och livsglädje. Begreppet KASAM (Känsla av sammanhang) har även kommit att användas för att beskriva vad som händer i positiva miljöer (se bl.a. Rämgård, Håkansson & Björk 2018).

Forskningen om hälsa och socialt kapital utgår från att det är socialt kapital som påverkar hälsan, och då oftast i en positiv riktning (även om det finns forskning som menar att det även finns en negativ sida, se t.ex. Villalonga-Olivesa & Kawachi, 2017). Det är dock uppenbart att det finns vissa problem med kausaliteten i ett flertal studier, och det gäller främst de som använder tvärsnittsdata.⁴ Det är inte orimligt att tänka sig att personer med bristande hälsa även är mindre aktiva än andra och att personer med nedsatt hälsa kan vara desillusionerade på samhället och därför har en lägre tillit än andra. Med andra ord är det svårt att veta vad som är hönan och ägget. I denna studie är vi högst medvetna om att det kan finnas kausalitetsproblem och utgår inte från ett entydigt kausalt samband.

Det finns även studier som särskilt studerat ungdomars hälsa och socialt kapital. Även de visar på ett samband mellan hälsa och socialt kapital, även om resultaten inte alltid är helt entydiga (Drukker et al, 2005; Furuta, 2012; Oliver & Cheff, 2014). Några studier (t.ex. Drukker et al, 2005) har använt etnicitet som en som en förklaringsvariabel, utan att särskilja hur länge personen befunnit sig i landet. Det finns således en kunskapsbrist vad gäller nyanländas villkor vad gäller hälsa och socialt kapital. Vidare finns det relativt få svenska studier på området.

⁴ Några studier tar upp och diskuterar detta, t.ex. Islam m.fl., 2006 och Verhaeghe & Tampubolon, 2012, men diskussionen förekommer förvånansvärt sällan.

Metod och data

Som framgår ovan är begreppet socialt kapital relativt abstrakt och därför är det svårt att mäta. I vetenskapliga studier inom området har därför vanligen olika typer av proxies använts. Dessa kan grupperas i 1) en kognitiv dimension (t.ex. tillit och reciprocitet) och 2) en strukturell dimension (sociala nätverk och deltagande). Vi kommer här att använda tre olika variabler för att definiera och mäta socialt kapital. Dessa är definitioner som traditionellt används i studier av socialt kapital (se bl.a. Giordano m.fl., 2011; Verhaeghe & Tampubolon, 2012): tillit ("Man kan lita på de flesta människor"), föreningsaktivitet ("Har du under de senaste 12 månaderna varit med i någon förening, klubb eller organisation") och nära vänner ("Har du just nu någon riktigt nära vän som du kan prata förtroligt med om nästan allting?").

Data

MILSA-enkäten samlades in med hjälp av kontaktpersoner i kommunerna våren och sensommaren 2018 av Enkätfabriken.⁵ Som referensgrupp till MILSA-enkäten användes Region Skånes Folkhälsoenkät till barn och ungdomar 2016. I enkäten finns en fråga: "Var är du född?". Denna uppgift har använts för att konstruera två grupper: Svenskfödda (inrikesfödda) och utrikesfödda. Som tabell 1 visar finns det bland de utrikesfödda både personer från norden, Europa och utanför Europa.

Tabell 1: Sammansättningen i Region Skånes Folkhälsoenkät och MILSA-enkäten

	Frekvens	Procent
Svenskfödda (FH)	11 450	84,02
Utrikesfödda (FH)	1 960	14,38
Nyanlända (MILSA)	217	1,59
Total	13 627	100
Var är du född? (FH)	Frekvens	Procent
I Sverige	11 450	85,38
I Norge, Finland, Danmark eller Island	207	1,54
I annat land i Europa	624	4,65
I annat land utanför Europa	1 129	8,42
Total	13 410	100

⁵ För en mer omfattande beskrivning av metod, urval och insamling av MILSA-enkäten se Håkansson & Zdravković (2019).

Socialt kapital bland nyanlända, svenskfödda och utrikesfödda

Vi kommer i det följande att skatta en modell för att bestämma vilka faktorer som påverkar en individs sociala kapital. Modellen definieras enligt följande:

Socialt kapital_{*i*} = $f(\text{borngroup}_i, \text{sex}_i, \text{age}_i, \text{pappans utb}_i, \text{mammans utb}_i, \text{utsatt}_i, \text{för}_i)$

Dessa variabler har använts i ett stort antal studier och används generellt när socialt kapital ska skattas.⁶ Förutom vår variabel som skiljer våra undersökningsgrupper åt (borngroup), använder vi ett antal kontrollvariabler som kön (sex), ålder (age), samt pappans och mammans utbildning. Socialt kapital, inte minst det som handlar om tillit till människor i allmänhet kan tänkas ha ett samband med om individen har blivit utsatt för våld och hot. Då denna variabel finns med i undersökningarna, använder vi denna. Om vi följer Putnams resonemang om vad som påverkar tillit, ter det sig rimligt att använda föreningsaktivitet som en förklaringsvariabel. Tabell 2 redogör för samtliga variabler som används i modellen.

⁶ För en teoretisk diskussion se bl.a. Håkansson & Sjöholm 2007.

Tabell 2: Variabler och dess definitioner

Variabel	Typ	Beskrivning
trust	Beroende, ordinalskala	Man kan lita på de flesta människor Håller inte alls med=1 Håller inte med = 2 Håller med = 3 Håller med fullständigt = 4
vän	Beroende, ordinalskala	Har du just nu någon riktigt nära vän som du kan prata förtroligt med om nästan allting? Har inga nära vänner = 1 Har en nära vän = 2 Har två nära vänner = 3 Har flera nära vänner = 4
borngroup	Oberoende, ordinal, kategorier	I vilket land är du född? 1 = Sverige (från FH-enkäten) 2 = Annat land (Norden, annat land i Europa, annat land utanför Europa) (från FH-enkäten) 3 = Milsaurvalet
Sex	Oberoende, Dummy	Män=0, Kvinnor=1
Age	Oberoende, Ordinal (används som en kontinuerlig variabel)	14–20 år
p_utb	Oberoende, Dummy	Har din pappa universitets- eller högstskoleutbildning? 0 = Nej/Vet ej 1 = Ja
m_utb	Oberoende, Dummy	Har din mamma universitets- eller högstskoleutbildning? 0 = Nej/Vet ej 1 = Ja
Utsatt	Oberoende, Dummy	Blivit utsatt för något av följande: - allvarligt hotad av annan person - rånad - bestulen - slagen så att du behövt uppsöka skolsköterska, läkare eller tandläkare - utsatt för oönskad sexuell handling 0 = Nej 1 = Ja (dvs. 1 gång eller mer)
För	Oberoende, Dummy	Har du under de senaste 12 månaderna varit med i någon förening, klubb eller organisation (t ex idrott, kör, scouter)? 0 = Nej 1 = Ja

Anknytande socialt kapital – nära vän

Vi har valt att skatta det anknytande sociala kapitalet med av frågan ”Har du just nu någon riktigt nära vän som du kan prata förtroligt med om nästan allt?”

Tabell 3: Tillgången till nära vän

Har du just nu någon riktigt nära vän som du kan prata förtroligt med om nästan allt?				
	Svenskfödda	Utrikesfödda	Nyanlända	Total
Har inga nära vänner	5,77 %	12,25 %	35,35 %	7,17 %
Har en nära vän	18,04 %	23,56 %	29,77 %	19,02 %
Har två nära vänner	21,32 %	22,47 %	14,42 %	21,37 %
Har flera nära vänner	54,87 %	41,72 %	20,47 %	52,44 %
Pearson chi2(6) = 480,8750			Pr = 0,000	

Som tabell 3 visar finns det stora skillnader mellan de tre grupperna.

Skillnaden mellan grupperna är signifikanta, vilket visas av Pearsons chi2-test.

Endast drygt 20 procent av de nyanlända säger att de har flera nära vänner.

Motsvarande siffra för svenskfödda ungdomar är 55 procent. Även bland utrikesfödda är det en signifikant större grupp som inte har vänner, eller som har färre vänner än de svenskfödda.

I regressionsmodellen skattas två versioner av modellen. I modell 1 skattas socialt kapital utan variablerna utsatt och föreningsaktivitet. I modell 2 läggs dessa till modellen. Som tabell 4 visar finns det ganska stora skillnader i föreningsaktivitet mellan de tre grupperna. Som tabellen visar var det endast knappt 27 procent av de nyanlända som varit med i en förening det senaste året, medan det bland svenskfödda var över 60 procent. Bland de utrikesfödda var det drygt 50 procent som varit föreningsaktiv det senaste året.

Tabell 4: Föreningsaktivitet

Har du under de senaste 12 månaderna varit med i någon förening, klubb eller organisation				
	Svenskfödda	Utrikesfödda	Nyanlända	Total
Nej	38,80 %	49,41 %	73,21 %	40,81 %
Ja	61,20 %	50,59 %	26,79 %	59,19 %
Pearson chi2(2) = 163,6059			Pr=0,000	

Då beroendevariabeln vän är en variabel i hierarkisk ordinalskala används en så kallad ”ordet logit-modell”. Det innebär i korthet att ett nytt intercept ges för varje ny kategori hos beroendevariabeln. Variabeln ”borngroup1” är referensgruppen och därför anges inte denna variabel. Tabell 5 visar resultaten.

Tabell 5: Regressionsskattning av anknytande socialt kapital: Tillgången till en nära vän

	Modell 1	Modell 2
vän		
2.borngroup	-0,580***	-0,501***
	(0,05)	(0,05)
3.borngroup	-1,899***	-1,907***
	(0,14)	(0,14)
sex	-0,212***	-0,169***
	(0,03)	(0,04)
age	0,011	0,024
	(0,01)	(0,02)
p_utb	0,217***	0,192***
	(0,04)	(0,04)
m_utb	0,147***	0,141***
	(0,04)	(0,04)
för		0,309***
		(0,04)
utsatt		-0,171***
		(0,04)

cut1		
constant	-2,487***	-2,157***
	(0,24)	(0,26)

cut2		
constant	-0,915***	-0,548*
	(0,23)	(0,26)

cut3		
constant	0,054	0,436
	(0,23)	(0,26)

PseudoR2	0,015	0,018
Numb_of_obs	13 003	11 353

Resultaten visar att både utrikesfödda och nyanlända har lägre anknytande socialt kapital än svenskfödda, även efter det att variablerna för föreningsaktivitet och utsatt för hot eller våld förts på. Kvinnor visar sig oftare ha färre vänner än män. Föräldrarnas utbildning spelar generellt en signifikant roll – barn till högutbildade har oftare fler vänner än barn till lågutbildade. Föreningsaktivitet har ett positivt samband, dvs. den som är föreningsaktiv har fler vänner än den som inte är det. Den som varit utsatt för hot eller våld har färre vänner än den som inte varit det.

Generell tillit – Kan man lite på de flesta människor?

Som tidigare beskrivits brukar en dimension av socialt kapital vara generell tillit. Respondenten ombeds då att ta ställning till om man kan lita på de flesta människor. I de två undersökningar som vi använder har respondenten fått en fyrgradig skala att förhålla sig till. Tabell 6 redovisar skillnaderna mellan grupperna.

Tabell 6: Generell tillit: Man kan lita på de flesta människor.

	Svenskfödda	Utrikesfödda	Nyanlända	Totalt
Håller inte alls med	18,81 %	24,26 %	38,38 %	19.87 %
Håller inte med	45,70 %	44,31 %	40,91 %	45.43 %
Håller med	32,54 %	27,34 %	17,17 %	31.58 %
Håller med fullständigt	2,95 %	4,10 %	3,54 %	3.12 %
Pearson chi2(6) = 94,1100			Pr = 0,0000	

Som tabell 6 visar, finns det en stor skillnad mellan de olika grupperna. Knappt 80 procent av de nyanlända håller inte med om att man kan lita på de flesta människor (Håller inte alls med + Håller inte med). Motsvarande siffra för de svenskfödda är 65 procent. Som tidigare ligger de utrikesfödda mitt emellan. Det skulle kunna tänkas att de nyanlända har varit mer utsatta för våld och hot än de svenskfödda, men tabell 7 ger inte stöd för det. Snarare visar tabell 6 på motsatsen.⁷

Tabell 7: Har du varit utsatt för våld eller hot de senaste 12 månaderna?

	Svenskfödda	Utrikesfödda	Nyanlända	Total
Nej	77,87 %	78,84 %	85,05 %	78,11 %
Ja	22,13 %	21,16 %	14,95 %	21,89 %
Pearson chi2 (2) = 6,2815			Pr = 0,043	

⁷ Hela frågan lyder enligt följande: "Har du varit utsatt för något av följande under de senaste 12 månaderna? Anmälde du detta i så fall till polisen?"

Markera med ett kryss på varje rad

- Blivit allvarligt hotad av annan person
- Blivit rånad
- Blivit bestulen
- Blivit slagen så att du behövt uppsöka skolsköterska, läkare eller tandläkare
- Blivit utsatt för oönskad sexuell handling
- Blivit utsatt för mobbning, trakasserier eller kränkningar på nätet (via mobil eller internet) i skolan eller på fritiden

Svarsalternativen var: "Ja, anmälde till Polisen", "Ja, anmälde inte till Polisen", "Nej". I redovisningen av svaren har Ja-alternativen slagits samman.

Resultaten innebär dock inte att det kan uteslutas att de nyanlända ungdomarna har negativa erfarenheter med sig som påverkar dem. I MILSA-enkäten frågar om erfarenheter av hot och våld innan, under och efter flykten. Tabell 7 sammanfattar resultaten:

Tabell 7: Har du innan, under, efter din resa till Sverige, blivit utsatt för något av följande?

	Slagen/ misshandlad	Utnyttjad	Sexuellt ofredande	Hotad	Nej, jag har inte blivit utsatt för något av detta
Innan	14,81 %	6,01 %	3,24 %	18,06 %	68,52 %
Under	14,35 %	4,63 %	1,85 %	12,50 %	71,75 %
Efter	5,09 %	0,93 %	3,24 %	5,56 %	84,72 %

Tabell 7 visar att ca 30 procent av respondenterna blivit utsatta för våld, hot och utnyttjande före eller under flykten. Efter flykten är det hälften så många. Det är troligt att den typen av upplevelser kommer att ha betydelse för individens tillit till människor i allmänhet.

I tabell 8 visas en regressionskattning av generell tillit. Resultaten påminner mycket om de resultat som erhöles för anknytande socialt kapital. De nyanlända har en lägre tillit även när föreningsaktivitet och utsatthet inkluderas i modellen.

Tabell 8: Generell tillit – Man kan lita på de flesta människor.

	Modell 1	Modell 2
trust		
2.borngroup	-0,196***	-0,152**
	(0,05)	(0,06)
3.borngroup	-0,888***	-0,864***
	(0,14)	(0,15)
sex	-0,309***	-0,311***
	(0,03)	(0,04)
age	-0,028*	-0,001
	(0,01)	(0,02)
p_utb	0,183***	0,165***
	(0,04)	(0,04)
m_utb	0,179***	0,163***
	(0,04)	(0,04)
för		0,324***
		(0,04)
utsatt		-0,565***
		(0,04)

cut1		
constant	-1,889***	-1,468***
	(0,23)	(0,26)

cut2		
constant	0,170	0,664*
	(0,23)	(0,26)

cut3		
constant	2,988***	3,552***
	(0,24)	(0,26)

PseudoR2	0,008	0,018
Numb_of_obs	12 786	11 217

Hälsa och socialt kapital

Generellt finns det flera problem att använda självskattade hälsa i forskning. Frågor som subjektivitet och vad som är kulturellt accepterat och förväntat är självklara hinder. När det dessutom finns anledningar för respondenten att underskatta sin hälsa för att den vill framstå som frisk, ”duktig”, inte ställer till problem, eller helt enkelt bara vill skapa en bra bild av sig själv, finns det anledning att vara lite skeptisk till den här typen av mått och mätmetoder. För att undvika den här typen av problem har vi valt att använda en väldigt bred, och möjligen abstrakt, frågeställning: Hur mår du rent allmänt? Respondenten har haft att välja mellan svarsalternativen: mycket bra, bra, någorlunda, dåligt, mycket dåligt. Tabell 9 visar resultatet.

Tabell 9: Hur mår du rent allmänt?

	Svenskfödda	Utrikesfödda	Nyanlända	Total
Mycket bra	33,42 %	33,82 %	26,85 %	33,37 %
Bra	42,11 %	41,62 %	33,33 %	41,90 %
Någorlunda	18,93 %	19,03 %	26,39 %	19,06 %
Dåligt	4,25 %	3,93 %	8,33 %	4,27 %
Mycket dåligt	1,29 %	1,60 %	5,09 %	1,39%
Pearson chi2(8)	= 44,6400		Pr = 0,000	

Som tabell 9 visar finns det en signifikant skillnad mellan nyanlända och svenskfödda respektive utrikesfödda. Däremot finns det ingen skillnad mellan svenskfödda och utrikesfödda.

Vad är det då som skulle kunna påverka hälsan? Som tidigare konstaterats finns det idag omfattande forskning om att tillgången till socialt kapital har en positiv korrelation med hälsan, även om de kausala sambanden kan diskuteras. Det är idag antagligen oemotsägligt att rökning och övervikt påverkar hälsan. Det finns även socio-ekonomiska variabler som generellt anses korrelera med hälsa (t.ex. utbildning och inkomst). Då vi tar detta i beaktande kan vi specificera en modell för att skatta hälsa. I modellen använder vi tre olika variabler för socialt kapital, hälsfaktorer som rökning och BMI, samt en uppsättning kontrollvariabler (V_i). Dessutom använder vi vår variabel (borngroup) för att särskilja våra tre grupper. Modellen kommer då att få följande utseende:

$$\text{Hälsa}_i = f(\text{borngroup}_i, \text{socialt kapital}_i, \text{hälsfaktorer}_i, V_i)$$

Tabell 10 specificerar och definierar de olika variablerna och tabell 11 visar resultaten av regressionskattningen. Precis som tidigare används en *ordet logit-metod* för att skatta regressionen.

Tabell 10: Variabler i modellen ”Hälsa och socialt kapital”

Variabel	Typ	Beskrivning
Health	Beroende, ordinalskala	Hur mår du rent allmänt? Mycket bra = 1 Bra = 2 Någorlunda = 3 Dåligt = 4 Mycket dåligt = 5
borngroup	Oberoende, ordinal, kategorier	I vilket land är du född? 1 = Sverige (från FH-enkäten) 2 = Annat land (Norden, annat land i Europa, annat land utanför Europa) (från FH-enkäten) 3 = Milsaurvalet
<u>Socialt kapital</u> trust	oberoende, ordinalskala	Man kan lita på de flesta människor Håller inte alls med = 1 Håller inte med = 2 Håller med = 3 Håller med fullständigt = 4
vän	oberoende, ordinalskala	Har du just nu någon riktigt nära vän som du kan prata förtroligt med om nästan allting? Har inga nära vänner = 1 Har en nära vän = 2 Har två nära vänner = 3 Har flera nära vänner = 4
För	Oberoende, Dummy	Har du under de senaste 12 månaderna varit med i någon förening, klubb eller organisation (t ex idrott, kör, scouter)? 0 = Nej 1 = Ja
<u>Kontrollvariabler</u> Sex	Oberoende, Dummy	Män=0, Kvinnor=1
Age	Oberoende, Ordinal (används som en kontinuerlig variabel)	14–20 år
p_utb	Oberoende, Dummy	Har din pappa universitets- eller högskoleutbildning? 0 = Nej/Vet ej 1 = Ja
m_utb	Oberoende, Dummy	Har din mamma universitets- eller högskoleutbildning? 0 = Nej/Vet ej 1 = Ja
<u>Hälsofaktorer</u> Smoke	Oberoende, Dummy	Röker du cigaretter? Nej, jag har aldrig rökt, Nej, men jag har provat, Nej, jag har rökt men slutat = 0 Ja, varje dag, Ja, nästan varje dag, Ja, när jag är på fest, Ja, ibland = 1
BMI4	Oberoende, ordinal, kategorier	0 = min – 18,49999 1 = 18,5 – 25 2 = 25,0000001 – 30 3 = 30,00001 - max

Tabell 11. Regressionskattning – Finns det skillnader mellan grupperna?

	Modell 1	Modell 2	Modell 3
health			
2.borngroup	0,042	0,015	0,196***
	-0,05	-0,05	-0,05
3.borngroup	-0,464***	-0,470***	0,079
	-0,14	-0,14	-0,15
sex	-0,949***	-0,968***	-0,919***
	-0,03	-0,03	-0,04
age	-0,132***	-0,088***	-0,086***
	-0,01	-0,01	-0,02
p_utb	0,145***	0,112**	0,05
	-0,04	-0,04	-0,04
m_utb	0,141***	0,124**	0,037
	-0,04	-0,04	-0,04
smoke		-0,715***	-0,696***
		-0,05	-0,05
1.BMI4		0,127*	0,076
		-0,05	-0,05
2.BMI4		-0,181**	-0,198**
		-0,07	-0,07
3.BMI4		-0,273*	0,194
		-0,11	-0,12
2.trust			0,353***
			-0,05
3.trust			0,719***
			-0,05
4.trust			0,944***
			-0,11
2.vän			0,471***
			-0,08
3.vän			0,729***
			-0,08
4.vän			1,314***
			-0,07
för			0,211***
			-0,04
cut1	-6,898***	-6,382***	-5,104***
	-0,25	-0,25	-0,27
cut2	-5,427***	-4,850***	-3,555***
	-0,24	-0,24	-0,26
cut3	-3,657***	-3,047***	-1,665***
	-0,23	-0,24	-0,26
cut4	-1,728***	-1,080***	0,429
	-0,23	-0,24	-0,26
PseudoR2	0,03	0,04	0,074
Numb_of_obs	13 001	12 455	11 931

Modell 1 och modell 2 visar signifikanta skillnader mellan svenskfödda och nyanlända, vilket är ett resultat som kunde observeras redan i tabell 9. Det betyder att när vi tar hänsyn till ålder, kön och föräldrarnas utbildning (modell 1), så finns det fortfarande skillnader i hälsa. Däremot finns det inga signifikanta skillnader mellan svenskfödda och utrikesfödda. När vi för på våra hälsofaktorer (rökning och BMI) kvarstår dessa skillnader. Däremot försvinner skillnaderna när vi för på variablerna för socialt kapital (modell 3). Det beror troligen på att det finns en stark samvariation mellan socialt kapital och de nyanlända. Ett intressant resultat är att i modell 3 finner vi en signifikant skillnad mellan svenskfödda och utrikesfödda, där utrikesfödda har bättre hälsa än svenskfödda. Det betyder att då vi tar hänsyn till socialt kapital har utrikesfödda bättre hälsa än svenskfödda, vilket beror på att utrikesfödda har lägre socialt kapital än svenskfödda, men inte signifikant lägre hälsa i utgångsläget och att hälsa och socialt kapital samvarierar.

Sammanfattning

Som våra resultat visar finns en stor skillnad i socialt kapital mellan nyanlända och svenskfödda, men det finns även en skillnad (om än lägre) mellan nyanlända och utrikesfödda. Det kan tänkas att denna underrepresentation i socialt kapital får många negativa effekter: sämre hälsa, sämre möjligheter på arbets- och bostadsmarknad och sämre tillit till samhället och människor i allmänhet. Våra resultat från vår kvantitativa analys visar att när variablerna för socialt kapital förs in i en skattning av hälsan, försvinner skillnaderna mellan svenskfödda och nyanlända.

Resultaten bör dock användas med viss försiktighet. Resultaten betyder inte att avsaknaden av socialt kapital förklarar *hela* skillnaden i hälsa. Resultaten skattningen beror på att det finns en samvariation mellan variabeln ”borngroup” och hälsa.

Det faktum att socialt kapital är lägre för nyanlända ungdomar bör vara delvis förväntade, även om en hel del insatser har gjorts. Resultaten visar dock att mer måste göras. Det ligger ett stort arbete framöver att diskutera och undersöka vilka policyrekommendationer som bör framföras. Det faktum att nyanlända ungdomar har ett lågt anknytande socialt kapital anses oroväckande. Ungdomstiden innebär ett uppbrott med familjen och nya relationer för alla ungdomar. Ungdomens formering av sitt sociala kapital är en viktig komponent och en konsekvens av ungdomens ökande behov av självständighet. Vi vet i dagsläget inte vad en avsaknad av dessa relationer skulle kunna innebära för de nyanlända ungdomarna i framtiden.

Referenser

- Andreasson, U, (2017), *Tillit – det nordiska guldets*, Nordiska ministerrådet, NMR Analys,
- Cattell, V, (2001), Poor people, poor places, and poor health: the mediating role of social networks and social capital, *Social Science & Medicine*, 52 (2001) 1501–1516
- Cohen, A.K. (1955). *Delinquent boys: the culture of the gang*. Glencoe, Ill.
- Coleman, J,S, (1990), *Foundations of social theory*, Cambridge, Mass,: Harvard Univ, Press,
- Coleman, J,S, (1971), *Resources for social change: race in the United States*, New York: Wiley,
- Drukker, M., Buka, S. L., Kaplan, C., McKenzie, K., & Van Os, J. (2005). Social capital and young adolescents' perceived health in different sociocultural settings. *Social Science & Medicine*, 61(1), 185-198. doi:10.1016/j.socscimed.2004.11.041
- Field, J, (2005), *Social capital and lifelong learning*, Bristol: Policy,
- Furuta, M., Ekuni, D., Takao, S., Suzuki, E., Morita, M., & Kawachi, I. (2012). Social capital and self-rated oral health among young people. *Community Dentistry and Oral Epidemiology*, 40(2), 97-104.
- Giordano, G,N,, Ohlsson, H, & Lindström, M, (2011), Social capital and health—Purely a question of context? *Health & Place*, 17(2011), 946–953,
- Holland, J. (2007). Inventing adulthoods: Making the most of what you have. In Helve & Bynner (ed.) *Youth and Social Capital*. London: Tufnell Press.
- Holmberg, S, & Rothstein, B, (2015), Hög mellanmännisklig tillit i Sverige – men inte bland alla, i Bergström, A,, Johansson, B,, Oscarsson, H, & Oskarson, M, (red), *Fragment*, Göteborgs universitet: SOM-institutet,
- Håkansson, P, (2015), Folkbildningen och det sociala kapitalet, *Educare*, 2015:1, 31-51,
- Håkansson, P, & Hargreaves, S, (2004), *Trust in Transition – Generalised trust in Bosnia and Herzegovina*, Sarajevo: Balkans Analysis Group,
- Håkansson, P, & Nilsson, A, (2018): Getting a job when times are bad: recruitment practices in Sweden before, during and after the Great Recession, *Scandinavian Economic History Review*, DOI: <https://doi.org/10.1080/03585522.2018.1543729>
- Håkansson, P, & Sjöholm, F, (2007), Who Do You Trust? Ethnicity and Trust in Bosnia and Herzegovina, *Europe-Asia Studies*, 59(6), 961-976, doi:10.1080/09668130701489162
- Håkansson, P.G. & Zdravković, S. (2019). Kvantitativa studier bland nyanlända ungdomar och ensamkommande - Tillvägagångssätt och utmaningar. *MILSA Working Paper Series* 2019:1
- Hällsten, M,, Edling, C,, & Rydgren, J, (2017), Social capital, friendship networks, and youth unemployment, *Social Science Research*, 61, 234–250,

- Islam, M., Merlo, J., Kawachi, I., Lindström, M., & Gerdtham, U. (2006), Social capital and health: does egalitarianism matter? A literature review, *International Journal for Equity in Health*, 5:3 doi:10.1186/1475-9276-5-3
- Knack, S., & Keefer, P. (1997), "Does Social Capital Have an Economic Payoff? A Cross-country Investigation", *The Quarterly Journal of Economics*, 1997, 112 (4), 1251-88,
- Larsen, C,A, (2013), *The Rise and Fall of Social Cohesion: The Construction and De-construction of Social Trust in the US, UK, Sweden and Denmark*, Oxford: Oxford University Press,
- Putnam, R,D, (2000), *Bowling Alone, The Collapse and Revival of American Community*, New York: Touchstone, (sv, övers, (2001) *Den ensamme bowlaren: den amerikanska medborgarandans upplösning och förnyelse*, Stockholm: SNS förlag),
- Putnam, R,D, (1993), *Making Democracy Work, Civic Traditions in Modern Italy*, Princeton, New Jersey: Princeton University Press, (sv, övers, (1996), *Den fungerande demokratin: medborgarandans rötter i Italien*, Stockholm: SNS förlag,)
- Nannestad, P., Svendsen, G,T., Dinesen, P,T, & Sonderskov, K,M, (2014), Do Institutions or Culture Determine the Level of Social Trust? The Natural Experiment of Migration from Non-Western to Western Countries, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 40 (4), 544–565,
- North, D,C, (1993), *Institutionerna, tillväxten och välståndet*, (1, uppl,) Stockholm: SNS,
- Oliver, V., & Cheff, R. (2014). The social network: Homeless young women, social capital, and the health implications of belonging outside the nuclear family. *Youth & Society*, 46(5), 642-662.
- Rothstein, B, (1997), *Sociala fällor och tillitens problem*, I Holmberg, S, och Weibull, L, (red) *Ett missnöjt folk?* Göteborg: SOM-institutet,
- Rothstein, B, (2003), *Sociala fällor och tillitens problem*, Stockholm: SNS Förlag,
- Rämgård, M, Håkansson, P & Björk, J, (2018) *Det sociala sammanhanget – skyddsfaktorer mot utanförskap*, Malmö: MAPIUS,
- Sobel, J, (2002), Can We Trust Social Capital, *Journal of Economic Literature*, pp, 139-154,
- Stolle, D, (2001), Clubs and congregations: the benefit of joining organizations, i K, S, Cook, *Trust in Society*, New York: Russell Sage Foundation,
- Tomson, R. & Holland, J. (2004) *Youth values and transition to adulthood: an empirical investigation*, Families and Social Capital ESRC Research Group, Working Paper no. 4, London South Bank University.
- Tovatt, C, (2013), *Erkännandets Janusansikte: det sociala kapitalets betydelse i arbetslivskarriärer*, Stockholm: Santérus Academic Press,
- Uslaner, E,M, (2002), *The moral foundation of trust*, New York: Cambridge University Press,

- Verhaeghe, P-P, & Tampubolon, G, (2012), Individual social capital, neighbourhood deprivation, and self-rated health in England, *Social Science & Medicine*, 75 (2012), 349 – 357,
- Villalonga-Olivesa, E, & Kawachi, I, (2017), The dark side of social capital: A systematic review of the negative health effects of social capital, *Social Science & Medicine*, 194 (2017), 105–127,
- Wallman Lundåsen, S, & Trädgårdh, L, (2015), *Civilsamhälle, social sammanhållning och tillit: Rapport till Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm*,
- Weller, S., (2007) Managing the move to secondary school: The significance of children's social capital. In Helve & Bynner (ed.) *Youth and Social Capital*. London: Tufnell Press
- Williamson, O, (2000), New Institutional Economics: Taking Stock, Looking Ahead, *Journal of Economic Literature*, Vol, 38, pp, 595-613,
- Wolfgang, M.E. & Ferracuti, F. (1967). *The subculture of violence: towards an integrated theory in criminology*. London: Tavistock

Socialt kapital bland nyanlända barn och ungdomar i Skåne

Nyanlända barn och ungdomar står inför en mängd utmaningar i sitt nya hemland och tillgången till socialt kapital är en av dem, inte minst då tillgången till socialt kapital visat sig få allt större betydelse för bland annat möjligheten att få arbete eller bostad. Socialt kapital har även visat sig ha ett samband med individens hälsa. I detta working paper visas att nyanlända barn och ungdomar har lägre tillit till människor i allmänhet (generell tillit) och färre nära vänner (anknytande socialt kapital). Nyanlända barn och ungdomar har även lägre hälsa, men när hänsyn tas till skillnader i socialt kapital, försvinner skillnaderna.

Peter Gladoić Håkansson är docent i ekonomisk-historia och verksam vid Institutionen för urbana studier och Institutionen för samhälle, kultur och identitet, Malmö Universitet.